31/12/2021

Πρωτοχρονιάτικα Κάλαντα και Έθιμα

/ Παράδοση

Κάλαντα από όλη την χώρα, ποδαρικό, το σπάσιμο του ροδιού, το αμίλητο νερό και πολλά άλλα έθιμα διατηρούν ζωντανή την παράδοση για το πώς γιόρταζαν οι παλιοί και συνεχίζουν να πράττουν οι απόγονοι την Πρωτοχρονιά.

Στα κάλαντα της Πρωτοχρονιάς είναι ενσωματωμένα τουλάχιστον τέσσερα «Άσματα Αγερμού» που μάλλον ανάγονται στη Βυζαντινή εποχή. Στις πρώτες ενότητες τα κάλαντα Πρωτοχρονιάς, είναι μια τυπική ευχή να είναι καλή η Πρωτομηνιά και η είσοδος του Νέου Έτους. Στην τελική διαμόρφωση του άσματος που γνωρίζουμε σήμερα, έπαιξαν ρόλο οι «Καλανδιστές» που αυτοσχεδίαζαν.

Τον 13ο αιώνα όταν οι «Καντάδες» ήταν της μόδας (και ήταν δύσκολο στους νέους χαμηλών τάξεων να πλησιάζουν και να συζητούν με «αρχοντοπούλες») κάποιος τολμηρός νέος ενώ έψαλλε τα Κάλαντα Πρωτοχρονιάς στο πρόπυλο ενός

αρχοντικού, σκέφτηκε να στείλει «μήνυμα» στην νέα που κρυμμένη τον άκουγε απ' «τα ψηλά τα παραθύρια» και φαινομενικά έκανε πως δεν τον καταδέχεται.

Τα κάλαντα της προσφυγιάς

Οι πρόσφυγες μέσα από τα "προσφυγικά κάλαντα" εκφράζουν τον κατατρεγμό τους τόσο στον πρώτο διωγμό, του 1914, όσο και στον οριστικό ξεριζωμό τους το 1922, όταν σβήνει οριστικά και κάθε ελπίδα τους για την "Μεγάλη Ιδέα".

Η καταγραφή είναι της Μέλπως Μερλιέ το 1930 και τραγουδά η Ειρήνη Μπογιατζή από την Π. Φώκαια της Μικράς Ασίας.

Αρχιμηνιά κι Αρχιχρονιά

δεν έχομε παρηγοριά

κι αρχή καλός μας χρόνος

εξορίστηκεν ο κόσμος.

κι εκεί που ήρτε ο Χριστός

ήρτε κεμαλικός στρατός

μες στην Μικρά Ασία

και μας κάναν εξορία.

Και που να στήσομε φωλιά,

ωσάν τα έρημα πουλιά.

Όλοι μας κυνηγούνε,

και δε θένε να μας δούνε.

Στην Πόλη στην Αγιά Σοφιά,

θα στήσουμε καμπάνες

να βγουν τα μισοφέγγαρα,

να στηριχτούν λαμπάδες

να βγουν οι Τούρκοι απ' τα τζαμιά,

να φύγουν κι οι χοτζάδες

να ‘ρθουν τα ελληνόπαιδα,

με τους Πατριαρχάδες.

Τότες θα ‘χομε ελπίδα

πως θα πάμε στην πατρίδα.

Και του χρόνου, εις έτη πολλά.

Τα Αγιοβασιλιάτικα καραβάκια την παραμονή της Πρωτοχρονιάς στη Χίο

Τα «καραβάκια των ευχών 2019!» σαλπάρουν και φέτος παραμονή Πρωτοχρονιάς, από το 1ο Γυμνάσιο Χίου, και μέσω του εμπορικού δρόμου της πόλης της Απλωταριάς θα «δέσουν» στην πλατεία Πλαστήρα. Σε περίπτωση κακών καιρικών συνθηκών, η όλη εθιμική εκδήλωση θα πραγματοποιηθεί στην κεντρική αίθουσα του 1ου Γυμνασίου και αμέσως μετά, θα γίνει το πέρασμα από την Απλωταριά με κατεύθυνση την πλατεία Πλαστήρα, για μία τελική, μικρής διάρκειας, συγκέντρωση.

Στη συνέχεια, μαθητικές ομάδες από σχολεία της Χίου, θα τραγουδήσουν τους επαινετικούς και σατιρικούς στίχους που έχουν ετοιμάσει για να υποδεχθούνε όλοι μαζί οι συμμετέχοντες το νέο έτος!

Το έθιμο ξεκίνησε από τα καράβια που πάντα οι Χιώτες ναυτικοί στην πλειοψηφία τους στόλιζαν στα σπίτια τους. Στις αρχές του 20ου αιώνα και πάντως μετά την απελευθέρωση της Χίου το 1912 μικροί μαθητές των σχολείων της πόλης άρχισαν να κατασκευάζουν μικρά αντίγραφα πολεμικών πλοίων σε ένδειξη τιμής και μνήμης στον απελευθερωτικό στόλο. Με τα χρόνια τα παιδιά άρχισαν να συνεργάζονται και να κατασκευάζουν μοντέλα πλοίων, με εντυπωσιακά αποτελέσματα. Ο ανταγωνισμός των παιδιών για το μεγαλύτερο και καλύτερο βαπόρι άρχισε να φέρνει τις ομάδες και τις δημιουργίες τους την παραμονή της Πρωτοχρονιάς στην κεντρική πλατεία. Κάποια στιγμή, και με τη συνοδεία μουσικής και τραγούδια «παινέματα» (επίκαιρα στιχάκια και λόγια που οι ίδιοι έγραφαν), παρουσιάζονταν το καράβι στον κόσμο.

Στη δεκαετία του 1970 η Περιηγητική Λέσχη Χίου έδωσε νέα πνοή δίνοντας μορφή εθιμικού διαγωνισμού στα «βαποράκια».

Από τότε κάθε παραμονή Πρωτοχρονιάς, παρουσιάζονται τα αγιοβασιλιάτικα καραβάκια της Χίου με εντυπωσιακά πλέον αποτελέσματα.

Έθιμα Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Στην πόλη της Καβάλας, πολλοί κάτοικοι διατηρούν ακόμα κάποια από τα έθιμα που έφεραν μαζί τους οι πρόσφυγες από την Ανατολική Θράκη, όπως το σπάσιμο του ροδιού μπροστά στην είσοδο του σπιτιού για καλή τύχη, αλλά και η μεταφορά μιας πέτρας -συνήθως από το μικρότερο μέλος της οικογένειας- στο εσωτερικό του σπιτιού για να είναι στέρεο το σπίτι και γερή ολόκληρη η οικογένεια τη νέα χρονιά. Επίσης, πολλές οικογένειες μαγειρεύουν για το χριστουγεννιάτικό μεσημεριανό τραπέζι σπλήνα γεμιστή με κιμά, ρύζι και κουκουνάρια, ένα παραδοσιακό φαγητό που μαγειρεύονταν κυρίως από τις νοικοκυρές στο Μυριόφυτο της Ανατολικής Θράκης.

Στη δημοτική κοινότητα Μυρτοφύτου του δήμου Παγγαίου, την παραμονή της Πρωτοχρονιάς συνηθίζεται τ’ αγόρια που θα φύγουν στρατιώτες μέσα στη νέα χρονιά να συγκεντρώνουν μεγάλες στοίβες από ξύλα στην πλατεία. Την παραμονή του νέου χρόνου θα ανάψουν μια εντυπωσιακή φωτιά ψέλνοντας τα κάλαντα. Στις δώδεκα ακριβώς, με το χτύπημα του ρολογιού της εκκλησίας, ξεκινάει ένα παραδοσιακό γλέντι με τσίπουρο και γλυκά.

Στην δημοτική κοινότητα Ποδοχωρίου του δήμου Παγγαίου, την πρώτη ημέρα κάθε νέου χρόνου διατηρούν ακόμα το έθιμο του «ποδαρικού», όπου τα πιο μικρά παιδιά επισκέπτονται όλα τα σπίτια του οικισμού μπαίνοντας μέσα σε αυτά με το δεξί πόδι, λένε ευχές στους νοικοκύρηδες του σπιτιού και δέχονται γλυκά και δώρα.

Στο νησί της Θάσου οι οικογένειες κρατούν ένα πολύ παλιό έθιμο, το σπόρδισμα των φύλλων. Κάθονται όλοι γύρω από το αναμμένο τζάκι, τραβούν την ανθρακιά προς τα έξω και ρίχνουν γύρω στ’ αναμμένα κάρβουνα, φύλλα ελιάς, βάζοντας στο νου τους από μια ευχή, χωρίς όμως να την πουν στους άλλους. Όποιου το φύλλο γυρίσει περισσότερο, εκείνου θα πραγματοποιηθεί και η ευχή του.

Στα Άβδηρα της Ξάνθης, την παραμονή της Πρωτοχρονιάς ορισμένες νοικοκυρές δε ζυμώνουν βασιλόπιτα, αλλά, ανοίγουν φύλλο και παρασκευάζουν μία πίτα με πράσο, κιμά και μπαχαρικό κύμινο. Μέσα στην πρασόπιτα βάζουν το φλουρί. Η πίτα ψήνεται σε παραδοσιακό ταψί, που ονομάζεται σινί και τα παλιότερα χρόνια σερβίρονταν πάνω σε χαμηλό ξύλινο τραπέζι, το σορβά.

Το έθιμο «της κολόνιας» στην Κέρκυρα

Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς στην Κέρκυρα αναβιώνει το έθιμο «της κολόνιας». Η παράδοση του εθίμου θέλει τους νέους και τους ηλικιωμένους να ραίνουν με κολόνια όλους όσους συναντούν, γνωστούς και άγνωστους και να εύχονται «καλή αποκοπή», δηλαδή να αποχωριστούν με το καλό τον παλιό χρόνο.

Το έθιμο του καλωσορίσματος του νέου χρόνου

Στη Βόρεια Κέρκυρα ανήμερα της Πρωτοχρονιάς εξελίσσεται το έθιμο του «καλωσορίσματος». Το έθιμο θέλει οι γεροντότεροι του χωριού να ξυπνάνε από τα χαράματα και να είναι οι πρώτοι που θα καλωσορίσουν το νέο έτος. Οι ηλικιωμένοι βγαίνουν στα παράθυρα, ή στις αυλές τους και αγναντεύοντας τα βουνά και κυρίως τον Παντοκράτορα, το πιο ψηλό βουνό της Κέρκυρας, λένε τους στίχους «Καλημέρα σας βουνά και καλή πρωτοχρονιά, σαν τα βουνά να είμαι γερός, σαν την θάλασσα ξυπνός και σαν τα θαλασσοκύματα να κάνω τα θελήματα…»

Φώτα, η ρίψη του σταυρού από την «καρδιά» της θάλασσας

Η αυλαία των γιορτών των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς στην Κέρκυρα «πέφτει» την ημέρα των Φώτων όταν μικροί και μεγάλοι θα αψηφήσουν τις καιρικές συνθήκες της εποχής και θα βουτήξουν στα καταγάλανα νερά του Ιονίου για να «πιάσουν» από το βυθό του τον σταυρό. Ο τυχερός που θα τον φέρει στην επιφάνεια θα είναι ευλογημένος και τυχερός καθ’ όλη την διάρκεια του νέου έτους. Την όλη διαδικασία της ρίψης του σταυρού την ημέρα των Θεοφανίων για τον καθαγιασμό, συνοδεύουν οι φιλαρμονικές του τόπου, ανά περιοχή, ενώ ο σταυρός ρίχνεται ανοιχτά της θάλασσας με τα καραβάκια που «κουβαλούν» τους ιερείς να δένουν «αρόδου» στο Ιόνιο πέλαγος.

Ηράκλειο: Παραμονή Πρωτοχρονιάς με τη «Βαρέλα» το πρωί και την «Μπουγάτσα» το βράδυ

Η «καλή χέρα» παραμένει ένα από τα έθιμα της Πρωτοχρονιάς στο Ηράκλειο της Κρήτης όπου συνηθίζεται να δίνεται ένα χρηματικό ποσό σαν δώρο σε παιδιά που θα επισκεφτούν κάποιο σπίτι την Πρωτοχρονιά.

Κάθε παραμονή Πρωτοχρονιάς, στο κεντρικότερο σημείο της πόλης, το λεγόμενο «σταυρό», η τοποθέτηση της βαρέλας αναπαριστά τον παραδοσιακό τρόπο ρύθμισης της κυκλοφορίας, με τον τροχονόμο και τη σφυρίχτρα του, μέσα στη «βαρέλα» να καταφέρνει να φέρει στο σήμερα, εικόνες βγαλμένες από το

παρελθόν. Το έθιμο απαιτεί, ο τροχονόμος που τέτοια μέρα εκτελεί το καθήκον του ρυθμίζοντας την αυξημένη λόγω της ημέρας κίνησης στην αγορά, να δέχεται το κέρασμα από τους καταστηματάρχες της περιοχής. Κέρασμα γλυκών, ποτών ή ακόμη και εμπορευμάτων που διέθετε το κάθε κατάστημα της περιοχής. Παραδοσιακά, τον τροχονόμο μέσα στη «βαρέλα» επισκέπτεται και ο δήμαρχος της πόλης αλλά και ο περιφερειάρχης.

Κι όλα αυτά τις πρωινές ώρες της παραμονή της Πρωτοχρονιάς, γιατί το βράδυ, στα κεντρικότερα σημεία της πόλης, εκείνοι που κερδίζουν τις εντυπώσεις και το ενδιαφέρον είναι οι κατασκευαστές και πωλητές της παραδοσιακής «μπουγάτσας». Συνηθίζεται μάλιστα οι οικογένειες πριν την αλλαγή του χρόνου, να έχουν προμηθευτεί τη μπουγάτσα τους για το τραπέζι της βραδιάς, δίχως να λείπουν βέβαια και οι πιο παραδοσιακοί που ταυτίζουν την αγορά της μπουγάτσας με την πρώτη βόλτα αλλά και αγορά του χρόνου. Τα καταστήματα που βρίσκονται στη γνωστή και ως Πλατεία Λιονταριών, παραμένουν ανοιχτά σχεδόν μέχρι τις πρώτες πρωινές ώρες, πουλώντας και σερβίροντας μπουγάτσα, ακόμη και σε όσους επιθυμούν να την απολαύσουν, μετά τη διασκέδασή τους.

Κάλαντα στην Κω

Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς οι νέοι της Κω κρατώντας μεγάλα ομοιώματα εκκλησιάς ή καραβιού, κατάλληλα στολισμένα και φωτισμένα, ψάλλουν εκτός από τα γνωστά στο Πανελλήνιο κάλαντα: «Αρχιμηνιά κι αρχιχρονιά ψιλή μου δεντρολιβανιά…» και τα ακόλουθα κώτικα κάλαντα:

Εις αυτό το Νέον Έτος Βασιλείου εορτή,

ήρθα να σας χαιρετήσω με την πρέπουσα ευχή.

Εύχομαι, λοιπόν, να ζείτε πολλούς χρόνους ευτυχείς,

τον Βασίλειο τον Μέγα να’ χετε συνδρομητή.

Κι όσους έχετε στα ξένα να δεχθείτε με καλό,

με υγεία κι ευτυχία τον Θεό παρακαλώ.

Κ’ εις έτη πολλά κι ένα κομμάτι μπακλαβά!

Την Πρωτοχρονιά όλες οικογένειες της Κω συνηθίζουν να φτιάχνουν τον «μπακλαβά» από φύλλα ζύμης που ανοίγουν με το «πιτθαριόξυλο» και τα απλώνουν στο ταψί με σησάμι καβουρδισμένο και καρύδι ή αμύγδαλο. Οι οικογένειες, που έχουν κορίτσια αρραβωνιασμένα και τα πλουσιόσπιτακάνουν δυο ταψιά μπακλαβά,

τον «καλό» δηλ. το μεγάλο ταψί και τον «κέλη» δηλ. το παρακατινό μικρό ταψί, για να φαγωθεί την παραμονή της Πρωτοχρονιάς. Τον καλό θα τον χαλάσει, θα πάρει, δηλαδή, το πρώτο κομμάτι από το ταψί, που βάζουν μπροστά του, ο γαμπρός ή παλαιότερα ο παπάς, που έβγαινε στα χωριά και αγίαζε για το καλό του χρόνου.

Το “ποδαρικό” στην Λέρο

Στο νησί της Λέρου μόλις γυρίσει ο χρόνος ένας που βρίσκεται έξω από το σπίτι έρχεται κρατώντας ένα δοχείο με νερό και μια πέτρα. Είναι το ποδαρικό του σπιτιού.

Με το νερό ραντίζουν στα τέσσερα καντούνια (γωνιές) μέσα στο σπίτι μέχρι να ‘ρθει τον επόμενο χρόνο η καινούργια πέτρα και εύχονταν «όπως η πέτρα είναι γερή έτσι να ναι και η υγειά σας όλο το χρόνο». Ο αρχηγός της οικογένειας σπάει το ρόδι. Μπαίνει τρία βήματα μέσα και λέει: «ένα, δύο, τρία μέσα τα καλά.» κάνει τρία βήματα πίσω και λέει «ένα, δύο, τρία έξω τα κακά». Σπάει μετά το ρόδι σε μια γωνιά της πόρτας και αφήνει σαράντα κούνια μέσα στο σπίτι για σαράντα ημέρες. Πολλές φορές το νερό το φέρνουν το πρωί της Πρωτοχρονιάς. Σηκώνονται πολύ πρωί πριν βγει ο ήλιος και το νερό το λένε αμίλητο, γιατί καθώς το φέρνουν δεν μιλάνε καθόλου. Ρίχνουν στις τέσσερις γωνιές του σπιτιού νερό και λένε «όπως τρέχει το αθάνατο νερό έτσι να τρέχουν και τα καλά και τα πλούτη στο σπίτι». Όταν γυρίσει ο χρόνος κόβουν την βασιλόπιτα. Αυτού που θα του τύχει το φλουρί θεωρείται τυχερός και το φυλάει.

Το πρωί επίσης της Πρωτοχρονιάς στη Λέρο σφάζανε έναν μαύρο πετεινό που τον φυλάγανε όλο το χρόνο για αυτή την ημέρα. Έπρεπε να είναι οπωσδήποτε μαύρος. Γυρίζανε ανατολικά το κεφάλι του, τον σφάζανε και τον κάνανε σούπα.

Γλυκά της Σάμου

Εκτός από τη βασιλόπιτα, οι γυναίκες της Σάμου φτιάχνουν και την «προβέντα». Πρόκειται για ένα πιάτο με γλυκά που «κρίνει» τη νοικοκυροσύνη της Σαμιώτισσας. Απαραίτητο «συστατικό» κάθε σπιτιού είναι το σπάσιμο του ροδιού και το σκόρπισμα των σπόρων του ώστε να γεμίσει το σπίτι ευτυχία και υγεία, ενώ οι τυχεροί που θα κάνουν ποδαρικό, παίρνουν τα «μπουλιστρίνα», το γνωστό σε όλους μας χαρτζιλίκι.

Κάλαντα Πρωτοχρονιάς Χίου

Καλησπερίζω φέρνοντας αγέρα μυρωμένο

απ’ τ’ αφρισμένα κύματα χιλιοτραγουδισμένο.

Άγιε μου Βασιλάκη μου και Άγιε μου Νικόλα,

προστάτευε τους ναυτικούς την ώρα του κυκλώνα.

Χρόνια πολλά, να ’στε καλά και σεις και οι δικοί σας,

να ’ρθουνε τα ξενάκια σας κι όλοι οι ναυτικοί σας.

Σε όλους σας ευχόμαστε αγάπη, ειρήνη, υγεία,

καλή καρδιά, χαμόγελο και θεία ευλογία.

Αρχιμηνιά κι αρχιχρονιά,

ψιλή μου δεντρολιβανιά

κι αρχή κι αρχή του Γεναρίου

του Μεγά- του Μεγάλου Βασιλείου.

Βασίλη μ’, από πού ’ρχεσαι

κι από, κι από πού κατεβαίνεις

και βαστάς, και βαστάς ρόδα και ραίνεις.

Κάτσε να φας, κάτσε να πιεις,

κάτσε τον πόνο σου να πεις,

κάτσε, κάτσε να τραγουδήσεις

και να μας καλωσορίσεις.

Κι έβγα να μας κεράσεις,

που να ζεις, που να ζεις και να γεράσεις.

Κάλαντα που τραγουδιούνται σε περιοχές της Κρήτης

Ταχειά ταχειά ν’ αρχιχρονιά κι αρχή του Γεναρίου,
αύριο ξημερώνεται τ’ Αγίου Βασιλείου.

Πρώτα που βγήκεν ο Χριστός στη γη να περπατήσει,
εβγήκε και χαιρέτησε όλους τους ζευγολάτες.

Τον πρώτο που χαιρέτησε ήταν ο Άγιος Βασίλης
– Καλώς τα κάνεις Βασιλειό, καλόν ζευγάριν έχεις;

-Καλό το λες αφέντη μου καλό και ευλογημένο,
που το ‘βλογά η χάρη σου με το δεξιό σου χέρι,
με το δεξιό με το ζερβό με το μαλαματένιο.

-Για πες μου Αη Βασίλη μου πόσα μουζούρια σπέρνεις;

-Σπέρνω σταράκι δώδεκα, κριθάρι δέκα πέντε
ταή και ρόβι δεκαοχτώ κι από νωρίς στο στάβλο.

Εθέρισα κι αλώνεψα κι έκαμα χίλια μόδια,
και τα κορκοσκινίσματα χίλια και πεντακόσια.

Μα τ’ άλλα δεν εμέτρησα γιατί Χριστός επέρνα,
και κειά που στάθην’ ο Χριστός χρυσόν δεντρίν εβγήκεν,

και κειά που μεταπάτησε χρυσό κυπαρισσάκι,
που ‘χε στην μέση τον σταυρό και στην κορφή την βρύση,
στα μεσοκλωναράκια του πέρδικα κακαρίζει.

-Κακάριζε κακάριζε πέρδικα κορωνάτη,
μα επά τον έχουν τον υγιό, το μοσχοκανακάρη.

Κάλαντα Μακεδονίας

Ήρθε πάλι νέο έτος εις την πρώτη του μηνός,

ήρθα να σας χαιρετίσω, δούλος σας ο ταπεινός.

Ο Βασίλειος ο Μέγας, ιεράρχης θαυμαστός,

εις την οικογένειά σας να ’ναι πάντα βοηθός.

Τα παιδιά εις το σχολείο να πηγαίνουνε συχνά,

να μαθαίνουνε το βίο, της πατρίδας τα ιερά.

Και για τους ξενιτεμένους έχω να σας πω πολλά,

σας αφήνω καληνύχτα και του χρόνου με υγειά.

Πρωτοχρονιάτικα κάλαντα της Κέρκυρας

“Ας την καλησπερίσουμε τούτην την φαμελίαν ο Θεός να την πολυχρονά και να’ χει την υγείαν. Βασίλειε θαυματουργέ ήλθα να σε παινέσω που στων αγγέλων το χορό βρίσκεσαι εν τω μέσω της Καισαρείας γέννημα φλαστός Καππαδοκίας και ποιητής και λυτρωτής της θείας λειτουργίας. Κάμνω λοιπόν καλήν αρχήν επαίνους να συνθέσω τον Άγιον Βασίλειον για να τον επαινέσω.

Να σας ειπώ τα θαύματα που έκαμε ο εαυτός του, με του Θεού τη δύναμη που ήταν βοηθός του.”

Κάλαντα Πρωτοχρονιάς στην Ικαρία

Άγιος Βασίλης έρχεται από πίσω απ’ το καμάρι,

βαστά μυζήθρες και τυριά, βαστά κι ένα γκινάρι.

Φέρτε μας κρασί να πιούμε και του χρόνου να σας πούμε. (δις, ανάστροφα)

Σ’ αυτό το σπίτι που ’ρθαμε τα ράφια είν’ ασημένια,

του χρόνου σαν και σήμερα να ’ναι μαλαματένια.

Σένα σου πρέπ’, αφέντη μου, καρέκλα καρυδένια,

για ν’ ακουμπάει η μέση σου η μαργαριταρένια.

Πολλά ’παμε τ’ αφέντη μας, ας πούμε της κυράς μας.

Κυρά ψηλή, κυρά λιγνή, κυρά μαυρομματούσα.

Κι αν έχεις κόρη έμορφη βάλ’ τη να μας κεράσει,

να ευχηθούμε όλοι μας να ζήσει, να γεράσει.

Κι αν έχεις γιο στα γράμματα, βάλ’ τόνε στο ψαλτήρι

και ν’ αξιώσει ο Θεός να βάλει πετραχήλι.

Σ’ αυτό το σπίτι που ’ρθαμε πέτρα να μη ραγίσει

κι ο νοικοκύρης του σπιτιού χρόνους πολλούς να ζήσει.

Ποδαρικό: Το έθιμο της ελληνικής Πρωτοχρονιάς με εικόνα Αγίου, σίδερο, ρόδι, κρεμμύδι, πέτρα

Ακόμα και σήμερα πολλοί άνθρωποι είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί για το ποιος θα μπει πρώτος στο σπίτι τους τη νέα χρονιά, δηλαδή θα κάνει ποδαρικό. Έτσι, από την παραμονή λένε σε κάποιο δικό τους άνθρωπο, που τον θεωρούν καλότυχο και γουρλή, να έρθει την Πρωτοχρονιά να τους κάνει ποδαρικό.

Μόλις μπει στο σπίτι τον βάζουν να πατήσει ένα σίδερο για να είναι όλοι σιδερένιοι και γεροί μέσα στο σπίτι στη διάρκεια του καινούργιου χρόνου. Η νοικοκυρά φιλεύει τον άνθρωπο που κάνει ποδαρικό για το καλό του χρόνου. Συνήθως, του δίνει μήλα ή καρύδια και μία κουταλιά γλυκό κυδώνι ή ότι άλλο γλυκό έχει φτιάξει για τις γιορτές.

Το έθιμο του «ποδαρικού» είναι πολύ παλαιό. Είναι χαρακτηριστικοί οι λόγοι του επισκόπου Νύσσης Γρηγορίου για τους Βυζαντινούς, ότι την Πρωτοχρονιά «δεξιάς τίνας συντυχίας επετήδευον», δηλαδή να συναντήσουν ή να δεχθούν στο σπίτι τους πρόσωπο που, όπως νόμιζαν, θα τους έφερνε ευτυχία.

Αμοργό: Το έθιμο με την εικόνα

Στην Αμοργό φροντίζουν να μπει πρώτος κάποιος από το ίδιο το σπίτι, όταν γυρίζουν από την εκκλησία. Κρατώντας ένα εικονισματάκι στο χέρι, μπαίνει δύο βήματα μέσα, λέγοντας: «Μέσα καλό». Γυρίζει μετά πίσω και λέει: «Όξω κακό». Αυτό επαναλαμβάνεται τρεις φορές. Τέλος, λέγοντας πάλι «Μέσα καλό», ρίχνει ένα ρόδι για να σπάσει μέσα στο σπίτι και μπαίνει με ευχές για καλή χρονιά.

Οι ελεύθερες κοπέλες έφερναν το αμίλητο νερό

Σύμφωνα με άλλο έθιμο παλιότερα οι ελεύθερες κοπέλες σηκώνονταν το πρωί της Πρωτοχρονιάς και με μια στάμνα πήγαιναν στη βρύση να φέρουν το αμίλητο νερό. Εκεί γλύκαιναν τις μοίρες με ζάχαρη και μέλι και άλλα πολλά καλούδια που τα άφηναν για τους φτωχούς. Έπρεπε να πάνε και να γυρίσουν αμίλητες και να ραντίσουν με το αμίλητο νερό τις γωνίες του σπιτιού για να φύγουν τα κακά δαιμόνια. Σήμερα ο νοικοκύρης του σπιτιού ή όποιος κάνει ποδαρικό ραντίζει τις γωνίες του σπιτιού, αφού γλυκάνει τις μοίρες ρίχνοντας λίγη ζάχαρη στη βρύση!

Το έθιμο της Πρωτοχρονιάς με το ρόδι

Το ρόδι θεωρείται τυχερός καρπός και συνήθως στην Κρήτη κι αλλού κρεμάνε ένα ρόδι, από τις αρχές του Δεκέμβρη, έξω από την εξώπορτα ή στο μπαλκόνι για καλοτυχία. Όταν αλλάξει η χρονιά ο νοικοκύρης του σπιτιού πετάει μπρος στο κατώφλι με δύναμη ένα ρόδι. Όσο πιο πολλά σπόρια ροδιού σκορπίσουν στο πάτωμα τόση μεγαλύτερη θα είναι η καλοτυχία κι η αφθονία τη νέα χρονιά!